

DOI: 10.21802/artm.2024.3.31.172
УДК 376-054.62+614.253.4

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

Г.Б. Матейко, Н.Б. Горбаль, Т.В. Нестерова

Івано-Франківський національний медичний університет, кафедра дитячих інфекційних хвороб, Івано-Франківськ

ORCID ID: 0000-0003-4512-4552, e-mail: gmateiko@ifnmu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-0198-6126, e-mail: nhorbal@ifnmu.edu.ua

ORCID ID: 0009-0007-0982-1090, e-mail: tnesterova@ifnmu.edu.ua

Резюме. У статті висвітлено досвід формування професійної компетентності іноземних студентів із англomовною формою навчання на кафедрі дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету. Описано традиційні й інтерактивні методи навчання, що використовують під час аудиторної роботи з чужоземцями.

Для майбутніх лікарів професійна компетентність полягає в оволодінні діагностичними методами, навичками реагування на екстрені ситуації та використання сучасних технологій діагностики й лікування.

Мета – описати та проаналізувати шляхи формування професійної компетентності іноземних студентів на кафедрі дитячих інфекційних хвороб під час аудиторної роботи.

Результати дослідження. На кафедрі дитячих інфекційних хвороб іноземні студенти вивчають дитячі інфекційні хвороби та дисципліни за вибором – імунопрофілактику інфекційних хвороб, клінічну паразитологію та тропічну медицину. Контроль вхідного рівня знань здійснюється за допомогою тестових завдань із однією правильною відповіддю. Кінцевий рівень знань контролюємо за допомогою ситуаційних задач. Обговорення теоретичного матеріалу відбувається у формі дискусії, застосовуємо метод «круглого столу». Основну частину заняття проводимо біля ліжка хворого у відділеннях інфекційної лікарні. Викладач перекладає під час спілкування студентів із пацієнтами, корегує правильність обстеження. Студенти отримують міні-кейси з описом клінічного випадку та працюють із ними у малих групах. Студентам п'ятого курсу читають лекції з демонстрацією мультимедійних презентацій.

Висновки. З метою формування професійної компетентності майбутніх лікарів варто поєднувати традиційні й інтерактивні методи навчання. Застосування кейс-методу підвищує пізнавальний інтерес, сприяє розвитку комунікативних навичок і клінічного мислення. Компетентний, висококваліфікований викладач постає організатором і учасником навчального процесу.

Ключові слова: професійна компетентність, вища медична освіта, іноземні студенти, інтерактивні методи навчання, кейс-метод.

Вступ. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти (ЗВО) залежить від здатності відповідати сучасним вимогам до навчання. Тільки при безперервному оновленні й удосконаленні освітніх технологій ЗВО здатний залучати іноземних студентів. Це служить стимулом для постійного вдосконалення викладацької майстерності, сприяє створенню позитивного іміджу не лише конкретного університету, але й у цілому країни, в якій іноземці можуть здобути якісну вищу освіту.

Щоб підготувати фахівців високого рівня, необхідно не тільки передавати студентам знання, але й навчити здобувати їх самостійно, орієнтуватися в інформаційному просторі, мислити критично, адаптуватися до змінних умов професійного середовища, приймати самостійні рішення. Цього неможливо досягнути без ефективного впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Сучасний освітній процес передбачає гнучку, своєчасну корекцію подачі навчального матеріалу, удосконалення процесу оцінювання освітнього результату, налагодження системи зворотного зв'язку студент-викладач.

Найважливішим показником якості освіти є результати навчання, які відображені у компетентностях відповідно до сучасного компетентнісного підходу, котрий постає ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та методологічною основою вищої медичної освіти. За своєю сутністю він студентоцентричний [1, 2].

Компетентність є однією з важливих характеристик особистості, відповідності людини посаді, яку вона займає [2]. Згідно з Законом України «Про вищу освіту», компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [3].

Важливими складовими освіти на основі компетентнісного підходу постають оновлення технологій навчання, форм і критеріїв оцінки результатів. Упровадження інноваційних методик, які навчають способам творчого мислення, розвиток індивідуальних здібностей, підвищення професійної майстерності приходять на зміну навчанню репродуктивного характеру, що дає лише певний обсяг знань [4].

Професійні або спеціальні компетентності необхідні для здійснення фахової діяльності. Професійна компетентність – це здатність особистості високоефективно застосовувати сукупність набутих знань, умінь і навичок у практичній професійній діяльності. Крім того, вона (професійна компетентність випускника медичного ЗВО) передбачає оволодіння відповідними діагностичними алгоритмами, здатність приймати адекватні терапевтичні рішення, розпізнавати невідкладні стани й надавати відповідну допомогу, проводити диференційну діагностику найбільш поширених захворювань, складати план лікування, використовувати нові інформаційні технології задля діагностики та лікування.

Професійна компетентність лікаря формується під час теоретичної та практичної підготовки. Її складові – наявність професійних знань, умінь і навичок роботи в медичній сфері, відповідної культури мовлення, стилю спілкування з пацієнтами, ціннісних орієнтацій, аналітичних і прогностичних здібностей. Це дає можливість фахівцеві кваліфіковано здійснювати діяльність [5].

Виокремлюють такі компоненти професійної компетентності майбутніх лікарів: когнітивний, мотиваційний, особистісний. Перший компонент – сукупність знань студентів про сутність й особливості роботи медичного працівника, що є результатом активної навчально-пізнавальної діяльності. Другий – потреби, ідеали, цілі, якими керується людина у своїй роботі. Саме від мотивації залежить активність особистості в опануванні необхідного рівня професійної підготовки [5].

Особистісний ж компонент професійної компетентності визначається сформованою сукупністю особистісних характеристик медичного працівника, які впливатимуть на ефективність його діяльності за фахом. Він охоплює реалізацію потреби професійного становлення та самовдосконалення шляхом опанування програмного й позапрограмного навчального матеріалу та набуття професійних знань, умінь і навичок. Цей компонент професійної компетентності майбутніх лікарів потребує формування таких якостей особистості, як спостережливість, відповідальність, співпереживання, врівноваженість, доброзичливість, толерантність [5].

Завданням закладу вищої медичної освіти є якісна підготовка фахівців шляхом надання інтегрованих фундаментальних і клінічних знань, умінь, навичок із метою формування професійної компетентності. Навчання в медичних ЗВО України дозволяє студентам бачити реальні професійні умови за допомогою використання симуляційного обладнання, а також під час проведення практичних занять на базі лікувальних закладів.

Мета роботи – описати та проаналізувати шляхи формування професійної компетентності іноземних студентів на кафедрі дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) під час аудиторної роботи.

Результати дослідження. На кафедрі дитячих інфекційних хвороб іноземні студенти п'ятого та шостого курсів вивчають дитячі інфекційні хвороби, а також дисципліни за вибором: імунопрофілактику

інфекційних хвороб, клінічну паразитологію та тропічну медицину.

Викладання іноземним студентам, безперечно, має свої особливості. Недостатній рівень володіння українською мовою є перешкодою для спілкування з пацієнтами та засвоєння цілком методики збору анамнезу при самостійній роботі в клініці. Більшість із них залишаються достатньо вмотивованими, активно беруть участь в обговоренні клінічних випадків на практичних заняттях. Окрім цього, при викладанні іноземним студентам потрібно обов'язково враховувати деякі відмінності вітчизняної медичної термінології та класифікації хвороб у порівнянні з англійською медичною літературою, а також відмінності в стандартах надання медичної допомоги в Україні в порівнянні з іншими країнами. Такі відмінності іноді не відображені у вітчизняних підручниках для навчання іноземних студентів, а також у деяких завданнях ліцензійних іспитів «КРОК».

Для ефективної роботи з іноземними студентами викладачі кафедри дитячих інфекційних хвороб розробили та переклали англійською мовою методичні матеріали: вказівки для самостійної роботи студентів, тексти лекцій, презентації, алгоритми виконання практичних навичок, тестові завдання та ситуаційні задачі, робочі зошити для самостійної позааудиторної роботи.

Студенти застосовують для вивчення дисциплін не тільки наявні в бібліотеці англійські підручники, але й електронні версії посібників на сайті ІФНМУ. Методичні матеріали для студентів постійно оновлюються відповідно до сучасних вітчизняних і міжнародних протоколів діагностики й лікування інфекційних хвороб.

Завдяки професійному володінню англійською викладачі кафедри під час лекцій, практичних занять забезпечують студентів необхідними матеріалами, надають знання, відповідають на запитання, пояснюють складні й дискусійні аспекти теми.

Практичні заняття відбуваються згідно з методичними розробками з дотриманням часових інтервалів. Власне, тут поєднуються традиційні й інтерактивні методи навчання. Обов'язковою умовою ефективного навчання є ставлення до студентів, як до рівноправних учасників навчального процесу. Слухачі заняття розташовуються «по колу» поряд із викладачем. Інтерактивні методики дозволяють активно залучати в процес вивчення теми всіх студентів групи, кожний із яких робить свій індивідуальний внесок і виявляє прогалини у власних знаннях, навичках і вміннях.

На початку кожного практичного заняття здійснюється контроль вхідного рівня знань за допомогою тестових завдань із однією правильною відповіддю. Кінцевий рівень знань контролюємо за допомогою ситуаційних задач. Розбір теоретичного матеріалу під час практичних занять зі студентами шостого курсу часто проводять у формі дискусії, також застосовують метод «круглого столу» з використанням методики «мозкового штурму».

Основну частину практичного заняття за темою проводять біля ліжка хворого у відділеннях інфекційної лікарні. Кожен зі студентів має можливість

виконати практичні навички. Для правильного розуміння алгоритму виконання спочатку викладач пояснює методику практичної навички, а потім демонструє її виконання. Викладач корегує правильність, послідовність обстеження та виконання тих чи інших діагностичних прийомів, указує на помилки. Через мовний бар'єр викладач також виконує роль перекладача під час безпосереднього спілкування студентів і пацієнтів (збір скарг, анамнезу хвороби, анамнезу життя, спадкового, вакцинального, алергологічного анамнезу).

З метою оволодіння вмінням інтерпретації даних лабораторних й інструментальних методів дослідження студенти ознайомлюються з результатами дослідження пацієнтів, яких оглядають у клініці.

Під час кожного практичного заняття із дитячих інфекційних хвороб студенти шостого курсу отримують завдання на кшталт структурованих міні-кейсів із описом клінічного випадку. З цими завданнями вони працюють у малих групах по 3-4 студенти, використовуючи теоретичні знання та засвоюючи практичні навички, зокрема інтерпретацію результатів додаткових методів дослідження. Викладач спостерігає за роботою чужоземців, оцінює їхні комунікативні та творчі здібності. Застосування кейс-методу під час практичних занять сприяє формуванню вміння аналізувати клінічну ситуацію, дискутувати, конструктивно діяти «в команді», робити висновки та приймати обґрунтовані рішення.

Більшість нозологій, що входять у програму курсу за вибором «Клінічна паразитологія та тропічна медицина» практично не трапляється в нашому регіоні, тому викладачі не мають можливості продемонструвати таких пацієнтів студентам. Під час практичного заняття слухачам за допомогою мультимедійної презентації демонструють клінічні випадки, описані в літературі. Клінічну ситуацію обговорюють, кожен студент має можливість висловитися. Після обговорення чужоземці отримують інформацію про ймовірні наслідки обумовленого. Використання кейс-методу в такому випадку допомагає студентам розвинути клінічне мислення в умовах, коли немає пацієнтів із захворюваннями, які вивчають.

Викладач під час таких обговорень ліберальний, готовий вислухати різноманітні думки та шляхи вирішення проблемної ситуації. Студенти висловлюють власну думку, навіть хибну, ставлять неочікувані питання, обговорюють можливі шляхи вирішення проблеми. Такі умови є найкращими для навчання.

Важливо під час обговорення проаналізувати аспекти вирішення тієї чи іншої проблеми в країнах, які є батьківщиною студентів, що особливо допомагає активізувати їхню діяльність. Наприклад, під час практичного заняття з імунпрофілактики студенти вивчають не лише календар щеплень в Україні, але й згодом готують інформацію про календар щеплень рідної країни. Це дає змогу провести «круглий стіл», проаналізувати спільне та відмінне, виділити загальні принципи при створенні вищевказаного. Студенти активно залучаються до такої роботи, вони усвідомлюють, що ця інформація буде їм необхідною під час професійної діяльності.

Крім того, викладачі пояснюють і демонструють, як шукати необхідну інформацію на сайті Всесвітньої організації охорони здоров'я, рекомендують ознайомитися з сайтами Міністерств охорони здоров'я різних держав, інформацією Кохранівської бази даних систематичних оглядів.

Студентам п'ятого курсу читаємо лекції з дитячих інфекційних хвороб. Така традиційна форма навчання часто є предметом дискусій щодо актуальності. Щоб зацікавити студентів лекційним матеріалом, викладачі застосовують методи «інформаційного повідомлення»: мультимедійні презентації з демонстрацією графіків, схем патогенезу, світлин хворих із синдромами екзантеми, тонзиліту, генералізованої лімфаденопатії. Презентація лекції дає можливість впливати на аудиторію, передавати важливі ідеї, цікаві для студента. Так, відомості, подані в презентації, повинні бути чітко структурованими, лаконічними, не відволікати увагу від викладача, який є ключовою постаттю під час лекції, джерелом важливої інформації. Значущості набуває вміння лектора на початку лекції мотивувати студентів, привернути увагу до актуальності теми.

Поєднання коментарів лектора з відеоінформацією та анімацією значно активізує увагу слухачів. Цінною також постає демонстрація клінічних випадків під час лекції з подальшим обговоренням у режимі діалогу (питання-відповідь). Під час лекцій обов'язково коротко подають інформацію про епідеміологічну ситуацію щодо тієї чи іншої хвороби в країнах, звідки прибули студенти. Наприклад, аналізують статистику захворюваності на дифтерію чи поліомієліт, порівнюють ситуацію в різних країнах: Індії, Йорданії, Польщі, Нігерії та Україні. Лекційний матеріал постійно оновлюють відповідно до міжнародних протоколів діагностики та лікування нозологій.

Висновки. 1. Із метою формування професійної компетентності сучасних студентів ефективним є поєднання традиційних й інтерактивних методів навчання.

2. У процесі формування професійної компетентності майбутніх лікарів слід враховувати всі її компоненти: когнітивний, мотиваційний і особистісний.

3. Застосування кейс-методу підвищує пізнавальний інтерес до навчальної дисципліни, сприяє розвитку комунікативних навичок і клінічного мислення. Результатом використання цього методу є не тільки здобуття знань, але й навичок професійної діяльності.

4. Компетентний, обізнаний, висококваліфікований викладач, який вільно володіє англійською мовою та користується джерелами сучасної інформації з дисципліни, яку викладає, надає іноземним студентам необхідну інформацію, спрямовує та координує процес навчання, є активним організатором і учасником, навчального процесу.

References.

1. Zakharchenko V, Kalashnikova S, Luhovyi V, Stavyt'skyi A, Rashkevych Y, Talanova Zh. Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita. 2-he vyd. Kyiv: TOV «Vydavnychi dim «Pleiady»; 2014. 100 p.

2. Kulbashna Y, Tkachuk E, Zakharova V. Novi zavdannia i funktsii suchasnoho vykladacha zakladu vyshchoi medychnoi osvity u pidhotovtsi kompetentnoho likaria. Osvitohichnyi diskurs [Internet]. 2018 [cited 2024 May 24];(1-2). Available at: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.1-2.31220>
3. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. Pro vyshchu osvitu; Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Melnyk IV, Polishchuk MO. Navchalno-metodychne zabezpechennia pidhotovky studentiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh MOZ Ukrainy: stan ta pershocherhovi zavdannia. Med. Osvita [Internet]. 2017 [cited 2024 May 24];(3). Available at: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2017.3.7773>
5. Sayenko M. Zmist i struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnikh likariv. Naukovi Zapysky. Serii: Pedahohika. [Internet]. 2018 [cited 2024 May 24];(1):83-9. Available at: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.18.1.12>

UDC 376-054.62+614.253.4

**FORMATION OF PROFESSIONAL
COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS AT
THE DEPARTMENT OF CHILDREN
INFECTIOUS DISEASES**

H.B. Mateiko, N.B. Horbal, T.V. Nesterova

*Ivano-Frankivsk National Medical University,
Department of Children Infectious Diseases,
Ivano-Frankivsk
ORCID ID: 0000-0003-4512-4552,
e-mail: gmateiko@ifnmu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-0198-6126,
e-mail: nhorbal@ifnmu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0007-0982-1090,
e-mail: tnesterova@ifnmu.edu.ua*

Abstract. The article highlights the experience of professional competence formation of foreign medical students with an English-language form of education at the Department of Children Infectious Diseases of the Ivano-Frankivsk National Medical University. Traditional and interactive teaching methods used during classroom work with students are described.

Professional competence involves the ability to use knowledge, skills and abilities in practice effectively. For future doctors, it includes mastering diagnostic methods, emergency situations management, and using modern technics of diagnosis and treatment.

Aim. The aim is to describe and analyze methods of professional competence formation of foreign students at the Department of Children Infectious Diseases during classroom work.

Research results. At the Department of Children Infectious Diseases, foreign students study children infectious diseases and elective disciplines - immunoprophylaxis of infectious diseases, clinical parasitology and tropical medicine. When teaching medical disciplines to foreign students, it is necessary to take into account their insufficient level of Ukrainian language proficiency, which is an obstacle to communicating with patients and fully mastering the method of taking anamnesis when working in the hospital near the patient's bedside. Therefore, the teacher also plays the role of an interpreter.

During practical classes control of the input level of knowledge is carried out with the use of multiple choice questions. The final level of knowledge is monitored using situational tasks. Work with the theoretical material takes place in the form of a discussion, the "round table" method with "brainstorming". The main part of the practical class is conducted at the patient's bedside in the departments of the infectious disease hospital. The teacher translates during direct communication between students and patients, corrects the technics of the examination. During classes, students receive structured mini-cases with a description of a clinical case and work in small groups. During case discussions, the teacher is liberal, ready to listen to various opinions and ways of solving a problem situation.

Students of the fifth year visit lectures, during which teachers demonstrate multimedia presentations with graphs, schemes of pathogenesis, photos of patients. Combining the lecturer's comments with video information and animation greatly enhances the attention of the audience. Demonstration of clinical cases during the lecture, followed by a discussion in a dialog mode, is valuable. During the lectures, information about the epidemiological situation regarding a particular disease in the countries from which the students came is presented and discussed.

Conclusion. For professional competence formation of future doctors, a combination of traditional and interactive teaching methods is effective. In the process of the professional competence formation, all its components should be taken into account: cognitive, motivational and personal. The use of the case method increases cognitive interest, promotes the development of communication skills and clinical thinking. A competent, highly qualified teacher who is fluent in English and uses modern information sources, is an active organizer and participant in the educational process.

Keywords: professional competence, higher medical education, foreign students, interactive learning methods, case method.

Стаття надійшла в редакцію 31.05.2024 р.
Стаття прийнята до друку 11.09.2024 р.